I JEW *IE*?

Ħafna huma l-kittieba li jitfixklu jew ma jafux fejn għandhom jiktbu l-vokali *i* jew *ie* u bir-raġun, għaliex xi drabi l-widna ma tgħarrafhomx biż-żejjed. Aħna fuq dan ktibna darb'oħra fil-MALTI (ara l-Ewwel Sena faċċ. 116), iżda billi bqajna naraw l-istess għiltijiet, irridu l-lum nerġgħu nfakkru xi ħaġa.

L-ewwelnett niftakru li l-*ie* ma hix ħlief il-vokali *â* li f'xi bnadi tinkiser f'*ie*. Ara: l-*â* tal-partiċella *ta'* (*tagħ*) mita tingħaqad mal-pronomi possessivi *-i*, *-ek*, *-u* tinkiser u ssir *ie*; il-kelma *ħsibna* mita żżidilha n-negattiv *ma...x* tiġi *ma ħsibnâx* li tinkiser f'*ma ħsibniex*. *Kelma* tagħmel il-plural *kelmât* = *kelmiet*.

Niftakru wkoll u nżommu quddiem għajnejna li l-*ie*, billi ma hix ħaġ'oħra ħlief l-*â*, għandha dejjem l-aċċent tal-kelma fuqha; u billi, skond ir-reguli tal-ortografija maltija, l-ebda kelma ma jista' jkollha iżjed minn aċċent wieħed, mita dan l-aċċent jillarga minn fuq l-*ie*, din issir *i* jew *e*. Ara: *kien* issir *ma kenux*, *missier* issir *missirijiet* jew *misserijiet*.

Issa niġu għalli konna qabel.

Jekk wieħed joqgħod jifli sewwa jsib illi l-ħoss ta' *i* jew *ie* quddiem il-konsonanti *h*, *ħ*, *q* u *għ* jista' jqarraqna, għalhekk tajjeb li niftakru dan li ġej;

Il-kliem li jfisser il-għemil ta' xi ħaġa (*nomi infinitivi*) jinkiteb bil-vokali *i*: għalhekk bħal ma niktbu *qtil*, *tqattir* niktbu wkoll *ġmigħ*, *inbiħ*, *tixbih*.

Il-kliem li qiegħed għal min jagħmel dak il-għemil jinkiteb bil-kisra *ie*; għalhekk bħal ma niktbu *qattiel*, *kittieb* nitktbu wkoll bl-*ie* kliem bħal *ġemmiegħ*, *nebbieħ*, *ħallieq*.

Issa barra minn dawn hemm bosta kliem li la l-widna u l-anqas il-grammatka ma jistgħu juruna jekk għandniex niktbuhom bil-vokali *i* jew *ie*. Għal dawn tidħol l-*etimoloġija*. Inġibu l-lista li aħna ġbarna u li aħna aktarx ħadnieha minn fuq id-Dizzjunarju ta' Ġann Patist Falzon:—

Bih-a	għolliq (*xewk*)	qiegħ-a	sħiħ-a
bittiħ-a	għollieqa (*legacciolo*)	qurriegħa	siegħ
bżieq	ħlieqa (*ċajta*)	rebbiegħa	siegħa
diq diqa	ħliqa (*creatura*)	riħ—rjieħ	sieq
dqiq	ħurrieq	riħa	tieqa
driegħ	lfiq	riq	trîq
dulliegħa	lħiħ	rqiq-a	tuffieħa
fih-a	mistrieħ	rwieħ	xbieh-a
friegħi	musbieħ	sabiħ-a	xħiħ-a
fwieħa	nieqa	sbieħ	xiħ-a
ġieħ	nixxiegħa	sejjieħ	xniegħa
għalih-a	qatigħ	sfiq	Żurrieq.

S.